

amelyhez az anyanyelvi beszélő nem folyamodik. A szerző szerint azonban ez a konklúzió nem jelent elkötelezettséget általános tanulási stratégiák mellett; nyilvánvalóan az elme kapacitása messze túlszámolja a nyelvi képességeinket azáltal, hogy más agyi központok működtetésével a nyelvhez hasonlatos rendszerek elsajátíthatók.

A nyolcadik fejezetben foglalja össze *Strozer* a nyelvsajátítási problémákra általa javasolt módszereket, amelyekkel főleg az idegen/másodiknyelv-tanulás gyakorlati gondjait szeretné orvosolni, illetve csökkenteni. A nyelvtanulásra vonatkozó kutatásoknál arra figyelmeztet, hogy a nyelv az egyén agyában létezik és így csak egyéni pszichológiai környezetben vizsgálható. *Strozer* szerint a kritikus kor negatív hatásait elkerülendő a második vagy harmadik nyelvet minél hamarabb kell a gyermekkel megismertetni. Azok számára, akik különböző okok miatt ezt az első esélyt elszalasztották, jól megtervezett és felszerelt nyelvi programokban látja annak zálogát, hogy még a különleges nyelvi képességgel nem rendelkező (átlagos) felnőttek is elsajátíthassák a választott célnyelvet. Hangsúlyozza, hogy azok a tanítási programok lehetnek csak sikeresek, amelyek a nyelv természetét figyelembe veszik, azaz a tanulók gondolkodásmódját szem előtt tartva gazdag nyelvi környezetet teremtenek.

Strozer olyan nyelvtankönyvek mellett teszi le voksát, amelyek gondosan válogatott inputtal operálnak, emellett pedig az anyanyelv és a célnyelv közötti összehasonlításokkal hívják fel a nyelvtanuló figyelmét az eltérő parametrikus eredményre. A tudományosan megfogalmazott nyelvtan lehet csak minden jól megtervezett tanterv magja. Könyvét azzal a fenntartással zárja, hogy tisztában kell lennünk azzal, hogy egyetlen modell sem képes minden nyelvtanuló, tanár és intézmény érdekeit magában egyesíteni.

A könyv végén meglepően gazdag bibliográfiát nyújt az író azoknak, akik a pubertáskor utáni nyelvsajátítás kutatásaival, problémáival és lehetséges megoldásaival mélyrehatóbban szeretnének foglalkozni.

Csörsz Emese

Kárpáti Andrea: Vizuális nevelés: vizsga és projektmódszer. Középszintű tantárgyi feladatbankok II. Mérés-értékelés-vizsga 3. (Az Országos Közoktatási Intézet Értékelési és Érettségi Vizsgaközpontjának sorozata)
Országos Közoktatási Intézet, Budapest, 1997.

Esettanulmány, kutatási beszámoló, útmutató, segédlet pedagógusoknak, értékelő, vizsgáztató szakembereknek? A műfaji meghatározásnál vagy éppen megszorításnál fontosabb, aktuálisabb, meghatározóbb az a – rajzértelem megújításának szükségességén és lehetőségén jócskán túlmutató – tartalom, üzenet, mondanivaló, mellyel *Kárpáti Andrea* (s törekvését fejezetek írásával támogató két szerzőtárs, *Zempléni András* és *Zombori Béla*) fordul olvasói felé, felhasználva, hasznosításra felajánlva a holland-magyar standardizált vizsgakutatás hitelt érdemlő elméleti és gyakorlati eredményeit.

A szerző(k) üzenetének nyomatékot adnak, és hatnak a középszintű fiatalok szoborrá, képpé, szöveggé, saját tervezésű és kivitelezésű használati tárgyá nemesült, vagy éppen munkanaplóikban a feladatok megoldását, a sajátos alkotófolyamatot rögzítő gondolatai, érzései a világról, a világnak.

E könyv segítségével a szakember, s az érdeklődő olvasó nemcsak a projektmódszerrel, nemcsak a projektszerű vizsga és értékelés hitelesen kimunkált kritériumaival és szakszerű bemutatásával ismerkedhet meg, de kitérülhet előtte a fiatalok világa, melynek értékeit megélni, kibontakozni segítenek a felkészülten és körültekintően kidolgozott, kipróbált, alkalmazható nevelési, tanulási, tanulássegítési, értékelési tartalmak, módszerek.

A megismerő, befogadó, közvetítő, kérdésfeltevő, feladatértelmező, problémafelismerő és -megoldó, elemző, értékelő, átalakító és alkotó ember (tanuló) tisztelete, s a pedagógiai folyamatban, a tanulási, alkotási

folyamatban – annak tervezési, megvalósítási és értékelési szakaszában egyaránt – érvényesülő ösztönző, kibontakoztató jelenléte olvasható ki a könyv szinte valamennyi *fejezetéből*:

- Akkor is, amikor a szerző a *projekt módszer vizuális nevelésben* betöltött értelmét, külföldi jelenlétét kutatja, amikor a hazai megvalósítás lehetőségén fáradozik, amikor a művészeti projekt mint oktatási és vizsgamódszer lényegét tárja fel. Eszerint például: „*A művészeti projekt – melyet a kutatás során a szerző és munkatársai sikerrel próbáltak ki oktatás és vizsgáztatás terén egyaránt – egy esztétikai jellegű probléma megoldását várja képzőművészeti, építészeti, népművészeti vagy design alkotás formájában. Célja a tanulók vizuális gondolkodásának nyomon követése. A tervek, vázlatok, variációk és a háttérkutatásokat, tépelődéseket, asszociációkat tartalmazó munkanapló éppen olyan fontos része a feladatmegoldásnak, mint a tanuló által válogatott és elrendezett kiállítás középpontja, a végső mű.*” (12. o.)
- Akkor is, amikor a projektszerű vizsga kipróbálásának bemutatására, dokumentálására, a kísérőlapok, a munkanapló, a vázlatok, a variációk, az expresszív és transzponálási feladatok, a tervezési (design) projektek jelentőségének feltárására, megoldásmódjainak illusztrálására kerül sor. Ezek szerint: „*A projektszerű vizsgáztatás nemcsak egy mű vagy egy portfólió (válogatott művek gyűjteménye) értékeléséből áll, hanem a tervezés és kivitelezés fázisait is nyomon követi. Ha a vizuális képességek minél teljesebb körét szeretnénk megismerni, nem mindegy, hogy a tanuló mennyire ötletgazdag, kreatív megoldásokat talál ki, hiszen a képi gondolatok akkor is értékesek – és értékelendők –, ha nem születik belőlük vázlat, többé-kevésbé kidolgozott variáció vagy befejezett alkotás.*” (37. o.)
- Akkor is, amikor a projektmunkák zsűrizéssel történő értékeléséről, az értékelési kritériumok optimalizálásának matematikai alapjairól, a vizsgálat lebonyolításáról kap hasznos információkat az olvasó. Például: „*Ha azt akarjuk, hogy a rajzvizsga ne csak a leendő professzionális rajzoló teljesítményének értékelésére legyen alkalmas, a bírálókat meg kell tanítanunk a tervezés lépéseinek értékelésére, a jó terv felismerésére, a kevésbé sikeres (technikailag megoldatlan, ügyetlen) műben. (...) A konceptuális irányzatok korában ... itt az idő – és a projektjellegű vizsga kínálta lehetőség – az árnyaltabb, a képi gondolkodást is méltányoló értékelésre.*” (110. o.)
- Akkor is, amikor a tematikus-komparatív műmegközelítésen alapuló művészettörténeti vizsga (a művészettörténeti teszt) értelmezésének, holland és magyar változata közzétételének lehet tanulja az érdeklődő. A magyar fiatalok művészettörténeti teszteredményei többek között arra hívják fel a figyelmet, hogy „*mennyire nehéz megközelíteni a mű témáját, motívumvilágát, ha a rajz tantárgy önmagába zárul és nem teremt ... tantárgyközi kapcsolatokat (...). A művészettörténet középiskolai tanítása nem képzelhető el a tantárgyintegráció nélkül, hiszen az elemzési módszerek legtöbbje megköveteli a társadalmi környezet és a társművészetek alkotásain keresztül jobban megérthető szimbólumvilág megismerését.*” (149., 150. o.)
- Akkor is, amikor a projektmódszerrel lebonyolított Országos Középiskolai Vizuális Tanulmányi Verseny tapasztalatai válnak közkinccsé. „*A verseny legfontosabb célja, hogy alkotói lehetőségekhez és élményhez juttassa a fiatalokat. Ezért ösztönző, személyes tematikájú feladatokat és széles körű műfaji, mediális választási lehetőségeket*” hirdettek meg. (156. o.) A verseny meghirdetett témájával, feladataival és értékelési rendszerével a „*rajztanítást a vizuális nevelés irányába*” szándékoztak fordítani, „*ahol minden megjelenő vonalnak, színnek, formának belső személyes oka és/vagy az alkotón kívül álló feladata, célja van.*” (157. o.)

A „szín”, a „kompozíció”, és a „ritmus”, vagy más szavakkal szólva a témakibontás és a szerkesztésmód teszi egyedivé, olvashatóvá, szakmailag megalapozottá, élményt és információt nyújtóvá a Mérés-értékelés-vizsga könyvsorozat 3. kötetét.

A szerző imponáló arányérzékkel, tapintattal, hozzáértéssel kezeli, kommentálja a vizsgaproduktumokat: a *projektszerű vizsgákra* készített alkotásokat, s az alkotófolyamatot megőrkítő munkanaplókat. Nem magyarázza túl azokat, nem kerekedik fölülük, de láttani, megérezni hagyja, s megérteni segíti a projektmódszer, a projektorientált tanulás, a projektszerű vizsga lényegiségét, létének indokoltságát. Krisztián alkotásaiból például az alábbiak olvashatók ki: „*... vázlatai Degas alkotásaihoz kapcsolódnak. Számára a kiindulópontot a hajlékonyság fogalmának emberi megtestesítői, a táncosnők jelentik. Motívumok után kutatva találta meg Degas verseit, amelyek éppolyan fontosak lettek számára, mint a posztimpresszionista festő képei és szobrai. (...) A fotókkal dokumentált komponálási folyamat a munkanaplóban látható. Kiderül belőle, hogy Krisztián*

Könyvekről

nem érte be a nagy mester egyik alkotásának imitációjával, hanem újraértelmezte, újraalkotta Degas motívumait. Nemcsak a megformálással, hanem a szobor beállításával, a talapzattal és a környezettel is kísérletezett. (...) A vázlatok és variációk megismerése nélkül minderről semmit sem tudnánk, egy ügyes kis gipszöntvényt bírálnánk csupán” (71. o.)

A követelményeknek furcsa sajátossága az – legyen szó akár vizsga-, akár érettségi követelményekről –, hogy semmi olyant nem kérhetünk számon a fiataloktól, amit nem tanítottunk meg nekik, amit a pedagógiai (nevelési, tanulássegítési) folyamat során nem támogattunk, aminek megélését, megérzését nem tettük lehetővé számukra. A projektrendszerű vizsga (tanulmányi vizsga vagy érettségi) „*legfontosabb jellemzője, hogy a végső osztályzatban nagy szerepet kap az alkotófolyamat értékelése*”. (69. o.) A projektszerű vizsga eredményességének egyik garanciája pedig a projektorientált tanulás-szervezésben, a projektek értékeit ismerő és kibontakozni engedő napi pedagógiai praxisban kereshető.

A projektszerű vizsgáztatás módszerét (a zsűrizéssel történő értékelést), az értékelési kritériumok érvényességét, megbízhatóságát kutató vizsgálati eredmények azt sugallják, hogy a mindennapi oktató, tanulást, alkotást támogató munkába nem szervesül ma még a projekt módszer. „*Úgy tűnik, a mindennapi értékelő-osztályozó munka nem készít fel a több szempontú, a szempontokat egyenrangúan figyelembe vevő projektértékelésre*.” A minden lehetséges szempontra kiterjedő vizsgálat, s az értékelés módszerének, mutatóinak módosítása azt igazolta, hogy a projektjellegű vizsgáztatás, értékelés megbízható vizsgává alakítható.

Bárdossy Ildikó